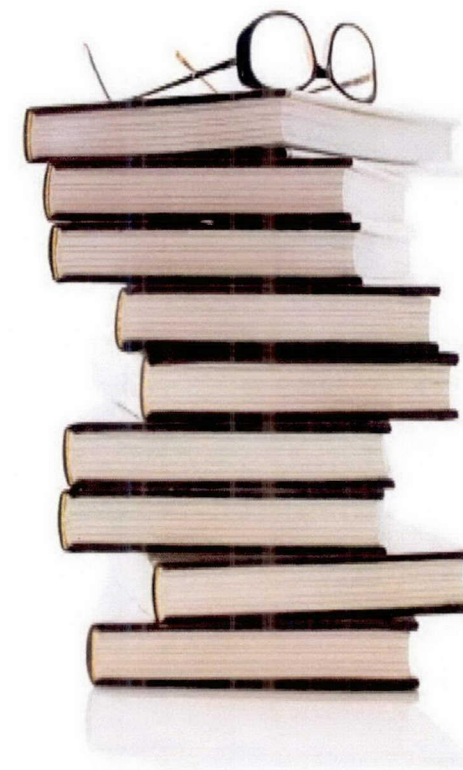

Deloitte.

Accountantsverslag 2015

Gemeente Heerhugowaard

15 augustus 2016

VERTROUWELIJK

Aan de leden van de gemeenteraad
van de gemeente Heerhugowaard
Postbus 390
1700 AJ HEERHUGOWAARD

Onderwerp

Accountantsverslag met betrekking tot de controle van
de jaarrekening 2015 van de gemeente Heerhugowaard

Datum

15 augustus 2016

Kenmerk

311413131940/mg

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag met betrekking tot de
controle van de jaarrekening 2015 van de gemeente Heerhugowaard
aan. Op 23 mei 2016 hebben wij de auditcommissie bijgepraat aan de
hand van een presentatie. Deze presentatie is onderdeel van dit
verslag.

Uw jaarrekening geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2015 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het
college van burgemeester en wethouders van de gemeente
Heerhugowaard. Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende
controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Om het complete accountantsverslag te bespreken wordt nog een
afspraak gepland. Het conceptverslag is besproken met de
portefeuillehouder Financiën en de betrokken ambtenaren.

Wij maken u erop attent dat voor dit accountantsverslag een
beperkte verspreidingskring geldt. Het accountantsverslag is
uitsluitend bestemd voor de gemeenteraad, de commissieleden en
het college.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

N.R. Fritz RA

Cc: college van burgemeester en wethouders

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting	4
Uitkomsten jaarrekeningcontrole.....	7
Interne beheersing.....	16

Bijlagen

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting: de belangrijkste punten

De jaarrekening geeft een getrouw beeld en er is rechtmatig gehandeld

Bij de jaarrekening 2015 van uw gemeente hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor zowel de getrouwheid als de financiële rechtmatigheid. De controleverklaring d.d. 10 augustus 2016 hebben wij u separaat toegezonden.

Wij hebben vastgesteld dat de jaarverslaggeving 2015 voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften (Bbv). De door ons geconstateerde controleverschillen voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid vallen binnen de door u vastgestelde toleranties.

De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en verwachte resultaten. In 2015 is het proces van bepaling van de aard en de noodzakelijke omvang van voorzieningen aangescherpt. Tevens zijn de beheerplannen die onderliggen aan de gevormde voorzieningen geactualiseerd.

De begrotingsoverschrijdingen passen binnen het bestaande beleid en zijn goed toegelicht.

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage geconstateerd.

Wij hebben wel afsluitende controleverschillen (fouten en onzekerheden). Deze zitten met name op het terrein van de decentralisaties en blijven onder de goedkeuringstoleranties

Tot slot hebben wij vastgesteld dat de bezoldigingen over 2015 niet strijdig zijn met de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en dat de jaarrekening 2015 van de gemeente Heerhugowaard voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

Bestuurlijke samenvatting: de belangrijkste punten

De interne financiële beheersing is in beweging.

In december 2015 hebben wij onze managementletter uitgebracht, welke is gericht op de interne beheersing. De aandachtspunten hebben wij in onze managementletter aan het college gerapporteerd en ook met de auditcommissie besproken.

Belangrijkste rapportpunten waren de uitbesteding van taken en de bewaking daarop (Haltewerk), de onderhoudsvoorzieningen, het beschrijven van de financiële processen, automatisering en een aantal procesbevindingen. Voor de details verwijzen wij naar de managementletter.

Uw gemeente maakt gebruik van een digitale workflow (Civision Middelen) voor de verwerking van de inkoopfacturen. Omdat hierbij sprake is van interne beheersingsmaatregelen die zijn opgenomen in een applicatie, hebben wij in voorgaande jaren controlewerkzaamheden uitgevoerd om de adequate opzet, bestaan en werking van de beheersingsmaatregelen in de workflow vast te stellen.

Uit deze "IT-audit" volgde een aantal belangrijke bevindingen, vertaald in adviezen die de aanwezige risico's (verder) kunnen mitigeren. Hierbij gaat het onder meer om het wachtwoordenbeleid en de (te) ruime toekenning van accounts met hoge bevoegdheden.

De bevindingen c.q. aanbevelingen hebben er toe geleid dat wij in het kader van onze accountantscontrole geen gebruik hebben kunnen maken van de beheersingsmaatregelen die opgenomen zijn in de digitale workflow (Civision Middelen).

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

De reikwijdte van onze controle achten wij voldoende

Met de opdrachtbevestiging van 18 januari 2016 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2015. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle.

Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- Uw financiële verordening op grond van artikel 213 van de Gemeentewet.
- Het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2015, zoals deze op 18 december 2007 door de raad is vastgesteld met het bijbehorende (en voor 2014 geactualiseerde) normenkader wat op 8 oktober 2015 ter kennisname aan de raad is voorgelegd.

Tijdens de uitvoering van de controleplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2015 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Wij wijzen u erop dat het jaarverslag geen onderwerp is van de accountantscontrole. Het jaarverslag hebben wij uitsluitend beoordeeld op verenigbaarheid van de informatie in het jaarverslag met de cijfers in de jaarrekening inclusief de daarin opgenomen toelichtingen.

Een toelichting op de reikwijdte van onze controle 2015 is opgenomen in bijlage E van dit accountantsverslag.

Gehanteerde toleranties met als resultaat: geen (resterende materiële) controleverschillen

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2015 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in de door u vastgestelde controleverordening en uw controleprotocol.

Goedkeuringstoleranties

Fouten	1% van het totaal van de lasten inclusief dotaties reserves	€ 1.596.000
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten inclusief dotaties reserves	€ 4.788.000

Rapportagetoleranties

De rapportagetoleranties voor fouten en onzekerheden zijn - conform uw controleprotocol - gelijkgesteld aan de goedkeuringstoleranties.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Gehanteerde toleranties met als resultaat: geen (resterende materiële) controleverschillen (vervolg)

Wij hebben geen (resterende materiële) controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) ten aanzien van de getrouwheid geconstateerd. Gedurende het proces van opstellen en de controle is een aantal correcties doorgevoerd die effect hebben gehad op het resultaat. Als gevolg van het tijdsaspect heeft de organisatie er voor gekozen om de resterende fouten op het sociaal domein niet te corrigeren. Tevens heeft met enkele zorgaanbieders (nog) geen afrekening plaatsgevonden. Deze en de PGB's zijn als onzekerheid in de foutenevaluatie meegenomen.

Daarnaast hebben wij nog een aantal balanscorrecties door laten voeren die geen effect hebben gehad op het resultaat.

Op basis van (aanvullende) controlewerkzaamheden hebben wij geconcludeerd dat alle financieel relevante aspecten van wetgeving en verordeningen, zoals opgenomen in uw normen- en toetsingskader, door het college zijn nageleefd en dat zowel de baten en lasten over 2015 als de balansmutaties in 2015 rechtmatig tot stand zijn gekomen, met uitzondering:

- 1) De naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen. Zie hiervoor het onderdeel aanscherping van de waarborgen rondom het rechtmatig Europees aanbesteden in deze rapportage. Er is sprake van een rechtmatigheidsfout van € 107.000.
- 2) Sociale zaken uitkeringen, via Haltewerk € 113.000.
- 3) Geconstateerde getrouwheidsfouten (per definitie ook rechtmatigheidsfout).

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen groter dan de rapportagetoleranties treft u aan in bijlage A1 en A2 van dit accountantsverslag.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2015 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2015 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2015 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

In het onderdeel "programmaverantwoording" van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost?

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening (vervolg)

De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen en risicobeheersing, grondbeleid, bedrijfsvoering, et cetera) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting).

De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij “marginaal getoetst”. Deze toetsing blijft beperkt tot het signaleren van mogelijke tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening. De accountantscontrole omvat daarom geen oordeel over de inhoudelijke juistheid en volledigheid van de informatieverstrekking opgenomen in de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen.

Bij onze controle hebben wij geen tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn goed met elkaar verenigbaar.

Het Bbv wordt nageleefd

Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente de wettelijke verslagleggingsregels (Bbv) heeft nageleefd.

De grondslagen van de jaarrekening 2015 zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2015. In 2015 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente.

Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en de directie dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

Wij hebben het door het college toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Waar nodig hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, aannames, berekeningen en consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggevingsvoorschriften. Bij uw gemeente hebben wij specialisten ingezet voor de waardering van de grondexploitaties.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2015 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramen zeven documenten aan het CBS te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2015. Hierbij stellen wij de getrouwheid en rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren) vast.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U heeft dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage C van dit accountantsverslag. Bij de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

De Wet Normering topinkomens (WNT) is nageleefd

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2015 niet meer bedragen dan € 178.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling.

Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is Deloitte als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2015 van de gemeente Heerhugowaard niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2015 van de gemeente Heerhugowaard voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

**Wij zijn
onafhankelijk van
de gemeente
Heerhugowaard**

Deloitte Accountants B.V. is onafhankelijk van de gemeente en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels en het beleid ten aanzien van onafhankelijkheid.

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectieve zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bijlage D van dit accountantsverslag bevat een nadere uiteenzetting van onze onafhankelijkheid.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Onderstaand volgen de belangrijkste opmerking opgenomen in de sheets en gepresenteerd aan de audit commissie op 23 mei 2016 aangevuld met het sociaal domein.

Proces/jaarrekeningpost	Bevinding/aanbevelingen
Grondexploitatie	<p>In de controle de volgende exploitaties betrokken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De Draai - De Vaandel - Westpoort - HHW zuid - Stadshart. <p>Door aanpassingen van de rente en looptijden zijn de resultaten van de verschillende complexen (significant) gewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. Dit heeft o.a. geresulteerd in een vrijval van de tot 2015 getroffen voorzieningen (€ 5,098 mln.).</p> <p>Voor de Westpoort is lang een onzekerheid aanwezig geweest of het ziekenhuis zich daar zal vestigen. Inmiddels is besloten dat het ziekenhuis in Alkmaar blijft. U heeft berekeningen gemaakt waaruit blijkt dat, op basis van overeenkomsten, een deel van de boekwaarde in rekening wordt gebracht bij het ziekenhuis. Daarnaast geeft de berekening dat het resterende deel van de boekwaarde lager is dan de potentiële marktwaarde bij een andere bestemming van de grond. Vooralnog zijn wij van mening dat waardering nog toereikend is.</p> <p>Daarnaast heeft vanuit de exploitatie de Vaandel een overboeking plaatsgevonden vanuit de grondexploitatie naar de MVA.</p>

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Proces/jaarrekeningpost	Bevinding/aanbevelingen										
Voorzieningen	<p>Uw college heeft in 2015/2016 de beheerplannen geactualiseerd. Uit deze actualisatie is gebleken dat de getroffen voorzieningen bij een aantal voorzieningen te hoog waren rekening houdend met de nieuwe plannen en de reeds getroffen voorzieningen per 31-12-2015. Het college was voornemens deze "ruimte" in de jaarrekening vrij te laten vallen. Echter op basis van het BBV dient deze ruimte naar de toekomst toe ingelopen te worden door de dotaties de komende jaren te verlagen (prospectieve verwerking). Dit betekent dat de voorzieningen in de jaarrekening niet aangepast zijn, maar daar wel, op basis van de nog door u vast stellen beheerplannen financiële ruimte in zit, die de komende jaren benut gaat worden door de dotaties aan de voorzieningen voor de komende jaren te verlagen. Het gaat hier om de volgende bedragen:</p> <table><tr><td>Openbare verlichting</td><td>: € 1,2 mln.</td></tr><tr><td>Speeloppervlakken</td><td>: € 0,7 mln.</td></tr><tr><td>Gemeentelijke gebouwen</td><td>: € 0,9 mln.</td></tr><tr><td>WKW</td><td>: € 4,5 mln.</td></tr><tr><td>Totaal</td><td>: € 7,3 mln.</td></tr></table> <p><u>A.g.v.</u> uitspraak commissie BBV mag de financiële ruimte vrijvallen na besluit van de raad. Dit zal in 2016 plaatsvinden.</p>	Openbare verlichting	: € 1,2 mln.	Speeloppervlakken	: € 0,7 mln.	Gemeentelijke gebouwen	: € 0,9 mln.	WKW	: € 4,5 mln.	Totaal	: € 7,3 mln.
Openbare verlichting	: € 1,2 mln.										
Speeloppervlakken	: € 0,7 mln.										
Gemeentelijke gebouwen	: € 0,9 mln.										
WKW	: € 4,5 mln.										
Totaal	: € 7,3 mln.										

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

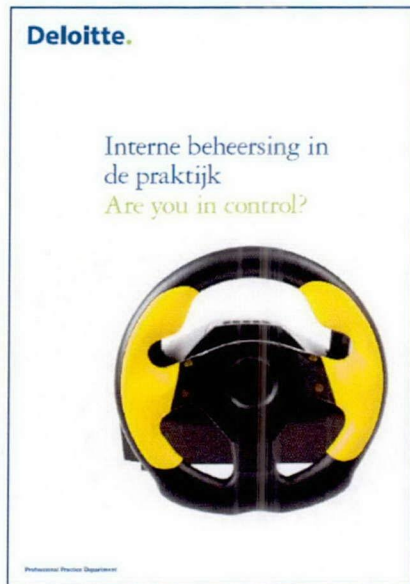
Proces/jaarrekeningpost	Bevinding/aanbevelingen
Crediteuren/ overlopende passiva	Bij de controle van deze posten stellen wij vast of deze volledig zijn aan de hand van een voortgezette controle. Bij de deelwaarneming hebben wij, maar ook u, vastgesteld een factuur in de grondexploitatie (<u>Tamarixplantsoen</u>) ad € 639.829,80 niet was verwerkt in het eerste concept van de jaarrekening.
Aanbestedingen	<p>Bij de aanbestedingen is mogelijk sprake van een onrechtmatigheid. Het betreft hier een aanbesteding in het kader van het sociaal domein welke niet is afgemeld op <u>Tenderned/TED EU</u>. De inschrijving van deze organisatie is ook niet via <u>Tenderned</u> gegaan.</p> <p>Tevens sprake van vijf aanbestedingen in de categorie 2B-dienst wat een formele rechtmatigheidsfout is welke niet meetelt voor het accountantsoordeel</p>
Debiteuren/overlopende activa	Bij deze posten controleren wij de juistheid door de afloop vast te stellen. Bij de controle hebben wij een fout geconstateerd en aan de hand van een uitbreiding van de controle door uw medewerkers is een totaalcorrectie uitgevoerd van € 20.000

Interne beheersing

De interne beheersing bij uw gemeente

De interne (financiële) beheersing is adequaat in het kader van onze jaarrekeningcontrole

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2015 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van Administratieve Organisatie en Interne Beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in ons interim-verslag van 1 december 2015. Onderstaand hebben wij in samenvattende vorm onze belangrijkste bevindingen opgenomen.

“Wij hebben geconcludeerd dat de administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) binnen de gemeente Heerhugowaard in de basis toereikende aanknopingen bevat om te komen tot betrouwbare financiële jaarverslaggeving en op slechts enkele onderdelen in de opzet en uitvoering nog een verdere kwaliteitsslag te maken is. Daarmee is het fundament voor een adequate financiële beheersing en dito informatievoorziening aanwezig.

Wel hebben wij geconstateerd dat de huidige beschrijvingen van de interne beheersingsmaatregelen bij uw gemeente veelal niet actueel zijn en/of qua beschrijving niet voldoen aan de eisen vanuit een verscherpte focus op audit quality, voor wat betreft de zogenoemde ‘6 W-vragen’: wie doet wat, waarom, wanneer, waarmee en met welk doel? Wij hebben het college geadviseerd de beschrijvingen te actualiseren, wat een aangescherpt inzicht kan opleveren van de risico’s en eventuele leemtes in de interne beheersing en waarmee een directe relatie kan worden gelegd met het risicomanagement in de organisatie. Als belangrijke onderdelen van de kansen- en risicoanalyse voor gemeente Heerhugowaard zien wij met name de gebiedsontwikkeling, de financiële en organisatorische impact van de drie decentralisaties, de ontwikkelingen op IT-gebied en het toezicht op verbonden partijen (die het financieel ook zwaarder hebben).”

De interne beheersing bij uw gemeente

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiserings-omgeving en geautomatiseerde maatregelen in de digitale workflow inkoopfacturen

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen gaan over de onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen.

Uw gemeente maakt gebruik van een digitale workflow (Civision Middelen) voor de verwerking van de inkoopfacturen. Omdat hierbij sprake is van interne beheersingsmaatregelen die zijn opgenomen in een applicatie, hebben wij in voorgaande jaren controlewerkzaamheden uitgevoerd om de adequate opzet, bestaan en werking van de beheersingsmaatregelen in de workflow vast te stellen.

Uit deze "IT-audit" volgde een aantal belangrijke bevindingen, vertaald in adviezen die de aanwezige risico's (verder) kunnen mitigeren. Hierbij gaat het onder meer om het wachtwoordenbeleid en de (te) ruime toekenning van accounts met hoge bevoegdheden.

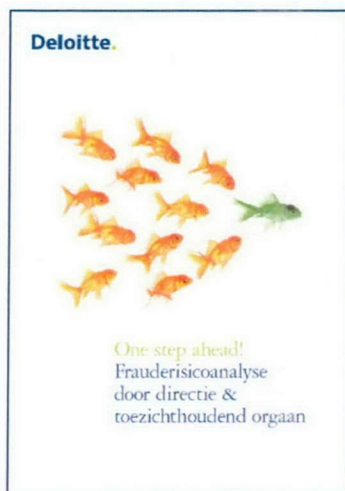
De bevindingen c.q. aanbevelingen hebben er toe geleid dat wij in het kader van onze accountantscontrole geen gebruik hebben kunnen maken van de beheersingsmaatregelen die opgenomen zijn in de digitale workflow (Civision Middelen). Uit de follow-up en de gesprekken met uw medewerkers is gebleken dat deze aandachtspunten in 2015 nog niet volledig zijn weggenomen, waardoor wij ook voor 2015 niet hebben kunnen steunen. Wij hebben, om voldoende zekerheid te krijgen over de verwerking van de inkoopfacturen, aanvullende gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Uit deze controlewerkzaamheden volgen geen nadere bijzonderheden die wij u moeten rapporteren.

Verder hebben wij geen zaken gesignaleerd betreffende de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking die in het kader van onze jaarrekeningcontrole voor rapportering in aanmerking komen.

Als onderdeel van onze interim-controle hebben wij het college en management verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude, in de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad.

De interne beheersing bij uw gemeente

Door u is recent een frauderisicoanalyse uitgevoerd

Afgelopen jaar heeft u aandacht besteed aan fraudebeheersing. Vanzelfsprekend wordt ook bij het inrichten van processen wel nagedacht over frauderisico's, maar het frauderisicomangement is binnen het systeem van risicomangement nog niet expliciet benoemd. Intern bespreekt u het onderwerp fraude onder andere in het controllersoverleg, het managementteam en met de wethouder, echter dit heeft niet geleid tot concrete vastleggingen. Op diverse momenten hebben wij (met de auditcommissie, de wethouder Financiën, de concern-controller en het financieel management) gediscussieerd over taken, rollen en verantwoordelijkheden (ook in relatie tot de materialiteit waarmee wij uw jaarrekening controleren) en hebben wij navraag gedaan naar bekende fraudegevallen.

Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden tijdens de controle hebben wij geen aanwijzingen dat voornoemde frauderisico's zich hebben voorgedaan in 2015.

Als onderdeel van onze controle hebben wij u verzocht inzicht te geven in uw inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude, in de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en/of directie/management daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met u als raad. Het college/directie heeft ons aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's en heeft voorbeelden gegeven van de manier waarop zij deze beheerst.

In maart 2015 hebben wij de door het college en managementteam uitgevoerde frauderisicoanalyse ontvangen. Wij hebben deze analyse beoordeeld en geconcludeerd dat de belangrijkste materiële financiële risico's gelijk zijn aan de risico's die wij onderkend hebben. Wij adviseren u deze frauderisicoanalyse regelmatig onderdeel van de verschillende overleggen te laten zijn en de analyse regelmatig te actualiseren.

Bijlagen

Bijlage A1: Overzicht van niet gecorrigeerde fouten in de jaarrekening

De volgende niet-gecorrigeerde fouten groter dan de rapportagetolerantie zijn gedurende onze werkzaamheden vastgesteld.

Aard van de fouten	Rechtmatigheid x € 1.000	Getrouwheid x € 1.000
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	N.v.t.	N.v.t.
PGB	€ 397	€ 397
Subsidie provincie niet opgenomen (fout uit 2014)		€ 169
Jeugd	€ 359	€ 359
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	€ 756	€ 925
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	N.v.t.
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/et cetera)	€ 221	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	€ 977	

Bijlage A1: Overzicht van niet gecorrigeerde fouten in de jaarrekening

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid x € 1.000	Getrouwheid x € 1.000
Onzekerheid rechtmatigheid betreft tevens getrouwheid	2.711	2.711
Onzekerheid rechtmatigheid is per saldo ook een onzekerheid inzake getrouwheid	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal onzekerheden in de controle getrouwheid	N.v.t.	N.v.t.
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-staatssteun)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de controle rechtmatigheid	N.v.t.	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dat houdt in dat eventuele niet geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde fouten, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde fouten.

Bijlage D: Onafhankelijkheid

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2015 onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Onderstaand treft u deze tabel aan.

Specifieke uitkering		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2015 (OAB)	N.v.t.	€ 0	-
I&M E26	Spoorse doorsnijdingen, tranche 1	N.v.t.	€ 0	-
I&M E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer <i>SiSa tussen medeoverheden</i>	N.v.t.	€ 0	-
SZW G1A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) totaal 2014	N.v.t.	€ 0	-
SZW G2	Gebundelde uitkering o.g.v. art. 69 WWB gemeente 2015	N.v.t.	€ 0	-
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeente 2015	N.v.t.	€ 0	-
Totaal		N.v.t.	€ 0	-

Bijlage D: Onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)” en vormen een belangrijk onderdeel van het “normenkader” waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Op basis van onze toetsing concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de gemeente Heerhugowaard in 2015 is gewaarborgd.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen of verstrekt aan gemeente Heerhugowaard of een bij gemeente Heerhugowaard betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Bijlage E: Overige onderwerpen en belangrijke ontwikkelingen

Bevestiging van het college is ontvangen

Wij hebben van het college een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Bijzonderheden ten aanzien van de naleving van wet- en regelgeving

Een belangrijk onderdeel van de rechtmatigheidswetgeving is de niet-financiële rechtmatigheid. Dit is niet primair het onderzoeksgebied van de accountant. De accountant heeft als taak u te wijzen op een niet-financiële onrechtmatigheid als eventuele 'bijvangst' van de reguliere controle en op eventuele tekortkomingen in het interne signaleringssysteem. Voor dit laatste verwijzen wij u naar onze opmerkingen in de managementletter.

Er is geen sprake van vermoedens of signalen van fraude

In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Wij merken op dat onze controle niet specifiek is ingericht op het ontdekken van fraude. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht.

Wij hebben een fraudediscussie gevoerd met het controleteam en met het college, de directie en het management van de gemeente Heerhugowaard, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de vermoedens van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken. Van het college, directie en management hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of werknemers die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn op de jaarrekening, zijn betrokken.

Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die gericht waren op het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het college, directie en management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en niet-routinematige transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht. Hierbij hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd.

Hoewel wij een professioneel kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, willen wij opmerken dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2015 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Bijlage E: Overige onderwerpen en belangrijke ontwikkelingen

Gevolgen introductie Individueel Keuzebudget (IKB)

In het principeakkoord CAO gemeenten 2013-2015 wordt het Individueel Keuzebudget (IKB) geïntroduceerd. Uiterlijk 1 januari 2017 zou dit ingevoerd moeten worden. Het vakantiegeld is onderdeel van het IKB en moet gereserveerd en ingezet worden in het jaar dat het wordt opgebouwd. Een definitieve invoering van het Individueel Keuzebudget (IKB) betekent dat gemeenten (en ook gemeenschappelijke regelingen) per 2017 overgaan op een systeem waarbij werknemers zelf bepalen op welke momenten ze hun gerealiseerde vakantiegeld en vergelijkbare vergoedingen krijgen uitgekeerd in een kalenderjaar.

De uitkering moet altijd tijdens het kalenderjaar plaatsvinden. Dit heeft gevolgen voor de zeven maanden vakantiegeld die dan nog staan over 2016, die normaal gesproken in mei 2017 zouden worden uitbetaald. De afspraken over het moment van de uitkering van deze zeven maanden zijn nog niet bekend.

Drie mogelijke varianten zijn:

- Volledige uitkering in 2016.
- Volledige uitkering in 2017.
- Uitkering gespreid over 2016 en 2017.

Het moment van uitbetaling is echter niet leidend voor het moment waarop de last moet worden verantwoord in de jaarrekening. Door het IKB vindt er eenmalig een extra last plaats van zeven maanden vakantiegeld vanuit het jaar voorafgaand aan de invoering (2016). De verplichting tot de betaling van het opgebouwde vakantierecht in de periode juni tot en met december 2016 vindt zijn oorsprong in 2016. In de jaarrekening 2016 zal daarom de extra last van deze zeven maanden moeten worden verantwoord. Dit betreft een feitelijke verplichting, welke als kortlopende schuld wordt verantwoord op de balans (tenzij al uitbetaald in 2016). Wij adviseren u de ontwikkelingen betreffende het IKB nauwlettend te volgen en de financiële impact in beeld te brengen. Bij de resultaatbestemming 2015 mag hiervoor eventueel een bestemmingsreserve worden gevormd.

Het Bbv wordt nageleefd

Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente de wettelijke verslagleggingsregels (Bbv) heeft nageleefd.

Bijlage F: Disclaimer en beperking in gebruik

De opdracht die u ons heeft verstrekt

Binnen het kader van de meerjarige overeenkomst tussen uw gemeente en Deloitte Accountants B.V. tot het controleren van uw jaarrekening bevestigen wij formeel elk jaar de onderlinge afspraken met een opdrachtbevestiging. Met de opdrachtbevestiging van 18 januari 2016 heeft u ons op meer gedetailleerde wijze opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2015.

De doelstelling van de controle is het afgeven van een controleverklaring bij de jaarrekening van de gemeente Heerhugowaard. In dit accountantsverslag geven wij een toelichting op de bevindingen naar aanleiding van de controle.

Onze controleaanpak bestaat in hoofdlijnen uit drie fasen: de risicoanalyse, de interim-controle en de jaarrekeningcontrole.

Gezamenlijke risicoanalyse als basis

Onze controle start met het maken van een analyse van de risico's waar u als gemeente mee te maken heeft. Deze risicoanalyse zien wij als een gezamenlijke actie van ons controleteam en vertegenwoordigers van uw gemeente en maakt deel uit van ons pre-auditgesprek. Het doel hiervan is om op basis van gezamenlijke kennis van uw organisatie en uw omgeving tot een zo volledig en bruikbaar mogelijke risicoanalyse te komen, die als basis voor de verdere controlewerkzaamheden kan dienen. Het gaat hierbij primair om de externe risico's en de risico's in de bedrijfsvoering. Bij deze inventarisatie ligt primair de focus op de risico's op afwijkingen van materieel belang in de jaarrekening als gevolg van fraude of fouten.

Interim-controle

Onze risicoanalyse en de daarop gebaseerde controleaanpak richten zich niet uitsluitend op de jaarrekening zelf, maar ook op het systeem van interne beheersing. Hoe beter dat systeem functioneert, hoe meer zekerheid er bestaat dat de opgeleverde informatie betrouwbaar is, zowel tussentijds als bij de jaarrekening. Omdat deze interne beheersing het gehele jaar goed dient te functioneren, hoeven wij met de aanvang van onze controle niet te wachten totdat de jaarrekening gereed is. Onze controle vindt daarom voor een belangrijk deel al in de tweede helft van het boekjaar plaats. Wij onderzoeken tijdens de interim controle de procesrisico's, om te bepalen of hierin voldoende beheersmaatregelen (de AO/IB) zijn getroffen. Het product van deze fase van de controle is onze managementletter met daarin opgenomen verbeterpunten ter verdere optimalisatie van de interne beheersing (zie het hoofdstuk Interne beheersing).

Jaarrekeningcontrole

Bij de jaarrekeningcontrole stellen wij vast of de jaarrekening is opgesteld volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (Bbv), of de door u opgestelde jaarrekening een getrouw beeld geeft en of de baten, lasten en balansmutaties voldoen aan de eisen van rechtmatigheid zoals opgenomen in uw controleprotocol en normen- en toetsingskader. Ook stellen wij vast dat de posten in de jaarrekening adequaat zijn toegelicht. Onze controle houdt niet in dat wij alle posten integraal controleren. Onze aanpak heeft als doel om belangrijke onjuistheden of onrechtmatigheden te ontdekken, rekening houdend met de materialiteitsgrenzen zoals door u vastgesteld en vastgelegd in het controleprotocol.

Bijlage F: Disclaimer en beperking in gebruik

Het product van de jaarrekeningcontrole is de controleverklaring bij de jaarrekening en ons accountantsverslag. In ons accountantsverslag rapporteren wij fouten en onzekerheden die de vastgestelde rapportagetolerantie overschrijden en overige bijzonderheden die naar onze mening van belang zijn voor de behandeling van de jaarrekening (zoals governance, financiële positie, ontwikkeling resultaten en de kwaliteit van de interne beheersing). Onze controleverklaring is gebaseerd op onze controlewerkzaamheden als accountant van de gemeente Heerhugowaard.

Dit verslag is alleen bestemd voor de leden van de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Heerhugowaard en mag niet in zijn geheel of gedeeltelijk aan derden worden verstrekt of aangehaald zonder onze schriftelijke toestemming vooraf. Er wordt geen verantwoordelijkheid aan een derde partij geaccepteerd, omdat dit verslag daar niet voor opgesteld en bedoeld is. Dientengevolge nemen wij geen enkele verplichting of plicht van zorg aan ieder ander persoon aan wie dit verslag getoond of in zijn handen komt op ons.

De in dit verslag aan de orde gestelde onderwerpen zijn door ons geconstateerd gedurende onze controleopdracht waarvan wij van mening zijn dat zij uw aandacht behoeven. Het is geen allesomvattend verslag van alle geconstateerde zaken en in het bijzonder kunnen wij niet verantwoordelijk worden gesteld voor het rapporteren van alle bedrijfsrisico's of tekortkomingen in het systeem van interne beheersing. Elke conclusie, opinie of opmerking in dit verslag is verstrekt in de context van onze controleverklaring over de jaarrekening als geheel, welke zal worden verstrekt in onze controleverklaring.

Evenzo geldt dat de opmerkingen, bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot het systeem van interne beheersing niet gelezen dienen te worden als een afzonderlijke opinie van het systeem van interne beheersing en haar werking.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"). DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a detailed description of the legal structure of Deloitte Touche Tohmatsu Limited and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. With a globally connected network of member firms in more than 150 countries, Deloitte brings world-class capabilities and deep local expertise to help clients succeed wherever they operate. Deloitte's approximately 200,000 professionals are committed to becoming the most trusted and innovative firm.

This publication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte Network") is, by means of this publication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte Network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this publication.

© 2016 Deloitte The Netherlands